

KERTINĖ PARAŠTĖ

Tarp Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios

Vasario 16-oji, Nepriklausomybės šventė, kurią tam tikra prasme šiomis savaitėmis dar tebėra švenčiame, jausdami jos įsiliejimą į jau šestą kartą mums ateisiančią Kovo 11-ąją, visada buvo, o dabar galbūt dar labiau yra tokiu tapęs, sudėtingas, daugiaslapias reiškinys mūsų gyvenime. Gal vertiau — mūsų sąmonėje glūdintis ir visada kartu, per visą gyvenimą, nešiojamas brangus turtas — jos reikšmė išgyvenama kiekvieno iš mūsų atskirai ir su visa savo bendrumene besidalijama.

Ši šventė mums yra simbolis vienos iš pačių giliausių tikrovų, kurias žemėje būnant kiekvienam iš mūsų duotu tuo labai trumpu laiku lemta patirti. Toje tikrovėje yra susitelkę ir susipynę daug skirtingų, kartais net prieštaraujančių dalykų: meilė — Lietuvai — jos žemei, jos žmonėms, jos praeičiai, jos kultūrai, tai neišsakomai savęs pačių šerdžiai, kurios prisiliečiame jausdami arba sakdami: esu lietuvis. Gedulas — dėl visko, ką mūsų artimieji, o gal ir mes patys, turėjome patirti, dėl visko, kas prarasta, kas sužlugdyta, kas sunaikinta — ir todėl daugiau niekada nebus. Rūpestis — dėl tebesitęsiančių ir dabartyje mūsų žmonių vargų, troškimas mūsų šaliai gerovės — kuriai laisvė jau yra tik sąlyga. Nekantumas — kodėl tebėra taip, o ne anai, kodėl nėra taip, kaip turi būti? Ir vis tiek — džiaugsmas, džiaugsmas išsikvota ir pasiektas laisvės, mūsų valstybės nepriklausomybės, pergale prieš visai teisingai taip pavadintą blogio imperiją ir išaušusiu taip ilgai lauktu nauju rytojumi. Ir, aišku, viltis — šviesios ateities viltis, kurios iškankinti, suvargę ir tokios sunkios istorinės naštos slegiami žmonės turėtų būti verti.

Vasario 16-ąją galbūt galima būtų palyginti su didžiosiomis krikščioniškųjų metų šventėmis: Kalėdom, Velykom, Sekminėm. Ta prasme, kad jų metu susiduriame su viso žmogiškojo gyvenimo žemėje paslaptimis. Ir švenčiame savo dalyvavimą tose paslaptys. Savo gimimo, savo mirties, savo kančios, savo laimės, savo žlugimo, bet ir prisikėlimo.

Aišku, kiekvienas iš mūsų sa-
vaip galėtų išdėstyti ir aptarti:
su kokiomis nuotakomis ir
šiais metais ateiname į Vasario

16-osios ir Kovo 11-osios švenčių laikotarpį. Čia norėtumėsi pasiūlyti tris tokius.

Pirmiausia, nereikėtų nei atsisakyti, nei tuo labiau užmiršti, tų pačių nuotakų, su kuriomis visada šventėme šią šventę. Beveik visi gimėme jau po to mūsų visų gyvenimą nulėmusio įvykio 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje. O tačiau nuo mažų dienų į savo bendruomenę įaugome, kaip tik atsirėmę į Vasario 16-osios paslaptį — mūsų tautos laisvės, mūsų, kaip pasaulyje lygiateisės tarp kitų valstybės piliečių, mūsų lietuviškos savivertės tikrovę.

Antra ir itin reikšminga — Vasario 16-osios išgyvenimas mūsų dienomis yra pasikeitęs. Užtenka prisiminti darželinukų ir pradžios mokyklos mokinių niūrias dienas pokario Vokietijos pabėgėlių stovyklose, užtenka sugrįžti į tuos savotiškai desperatiškus Nepriklausomybės šventės minėjimus mūsų ankstoje parapijų salėse pirmuosius pora dešimtmečių Amerikoje. Dabar Vasario 16-oji mums vėl yra džiaugsmo ir ryžto šventė — nebe gedėjimo ir tik sunkiai slepiamo nuogąščio, kad ji liks viena kartą laimėtos, bet ir vėl palaidotos nepriklausomybės grynai paminėjimo diena. Atvirkščiai. Ir po Kovo 11-oji jos jokių būdu nenustelbia, neužtemdo. Kovo 11-oji yra jos pakartojimas, jos pratęsimas, jos patvirtinimas. Kovo 11-oji Vasario 16-ąją nusišalina. Ir paliduoja ateinančioms mūsų ainiams — buvo šimtmetis, kai mūsų nepriklausomybę reikėjo net du kartus skelbti, apginti ir saugoti. Duok, Dieve, kad jiems to paties netektų — bet jeigu prireiks, atsi-
grįžti į mūsų laikus, jie žinos, ką jie turi daryti.

Trečia, Vasario 16-oji buvo ir yra bendra visiems lietuviams šventė — ir dabar Lietuvoje, sovietinės okupacijos negandas pakėlusiams, ir mums, dėl tos patios sovietinės okupacijos po pasaulį išsklaidytiems. Galbūt kaip niekas kitas mūsų tautos istorijoje, Vasario 16-oji mus jungia, nes joje yra visų mūsų šaknys. Ji yra mūsų dabartinio tautos gyvenimo versmė. Todėl ji taip pat yra proga mums patvirtinti mūsų ryšius vienu su kitais, kad galėtumėme visi kartu žvelgti į tuos horizontus, kuriuos už dviejų savičių atakleidžia Kovo Vienuoliktoji.

(a. II.)

Spauda — pavojingiausias ginklas

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Kai Lietuva 1918 metų vasario 16 dieną pasiskelbė nepriklausoma, demokratiškais principais grindžianti kelią į laisvą rytojų, įvyko vienas akivaizdžių šio šimtmečio stebuklų. Ne vien dėl to, kad mūsų tauta išstisus šimtmečius galingųjų kaimynų smurtu ar klastomis marinta, bet svarbiausia dėl to, kad tautos gyvoji versmė, jos siela, jos gyvybiškumo-tautiškumo pradai per visus tuos juodus dešimtmečius, o gal net šimtmečius, išliko gyvas. Tereikėjo tik menkos kibirkštėlės, kad tautinio atgimimo metais tauta suprastų, kas ji yra, ko turi siekti.

Tų siekių tikslas iš pradžių nelabai buvo aiškus net patiems tautinio atgimimo vadams. Siūlyta grįžti į glaudžią sąjungą su Lenkija, kaip prieš Lietuvos-Lenkijos padalijimus; svajota atkurti Didžiąją kunigaikštystę ar net karalystę, o galbūt pasilikti Rusijos globoje su autonomijos teiseimis.

Carų imperijai pradėjus braskėti Pirmojo pasaulinio karo metu, atsirado pakankamai kaimynų ir nekaimynų, norinčių į savo įtakos sferą pasiglemžti tą nedidelį, bet strategiškai svarbų kraštą prie Baltijos jūros. Ir po Vasario 16-osios reikėjo juk nemažai pastangų, kad Lietuva įrodytų pasauliui pasiryžimą savo ateitį tvarkyti pati, o tą pasiryžimą teko paliudyti savo vaikų kraujo auka.

* Paskaita, skaityta Vasario 16-osios minėjime šių metų vasario 19 dieną Šv. Antano parapijos salėje, Cicero, Illinois.

Šiandien nesunku pamiršti, kad Lietuvai laisvę 1918 m. vasario 16-ąją ir 1990 m. kovo 11-ąją iškovojo ne galingi ginklai, ne šimtąkartinės karių gretos, bet raštas — spausdintas lietuviškas žodis. Jis pasklido po šalį, net į pačius giliausius jos užkampius, ir idėję laisvės troškimo idėję žmonėms, kuriems tuo metu tėvynės sąvoka iš viso buvo svetima. „Gimtinei Lietuvai; tėvynėn Lenkijai“, — anuomet skambėjo Lietuvos diduomenės sluoksniuose, paprasti žmonės net ir tokio tautinės tapatybės supratimo neturėjo.

Jeigu ne Aušra, ne Varpas, ne lietuviška maldaknygė, per didžiausią pavojų parnešta iš Prūsų, jeigu — daug vėliau, Lietuvai vėl pakliuvus į svetimųjų vergiją — ne gausi pogrindžio spauda, ar šandien švestume Nepriklausomybės šventę?

Mūsų tautai reikėjo ir savanorių, ir partizanų, bet dar labiau reikėjo knygnešių! Mūsų tautai reikėjo Jono Basanavičiaus, Vincas Kudirkos, Vytauto Landsbergio, bet dar labiau reikėjo tų, kurie didžiųjų tautos vadų mintis ir idėjas spausdino, skleidė žmonėms, sėjo lyg stebuklingą sėklą, išaugusią laisvės medžiu.

Spausdintas lietuviškas žodis yra toks galingas, toks pavojingas, kad okupantai pirmiausia stengiasi jį supančioti, pajungti lyg palšą jautį į savo vežimą. Kodėl rusų caro žandarai su tokiu iniršiu 40 metų medžiojo knygnešius, nešančius iš Prūsų savo tautai šviesą? Kodėl už rašomąją mašinėlę perrašytą Lietuvos Ka-

Rašytoja, žurnalistė Danutė Bindokienė, „Draugo“ dienraščio vyriausia redaktorė, prie savo stalo „Drauge“.

talikų Bažnyčios Kronikos puslapi, už straipsnį pogrindžio laikraštyje komunistai ir jų pataikūnai skyrė žiauriausias bausmes?

Ogi dėl to, kad visi tironai, labiau kaip branduolinių ginklų, bijo spausdinto žodžio. Jo nei tankais nesutraiškysi, nei kardais nesukaposi, liepsnosvaidžiais nesudeginsi, kalėjimo požemiuose neužrakinai... Persekiojamas — tas žodis tik stiprėja, darosi vis galingesnis ir atsisuka prieš persekiojantį lyg pavojingiausias ginklas.

Vienas vienintelis būdas nužudyti tą pavojingą, galingą spausdintą lietuvišką žodį yra visiškai apatija, juo nesidomėjimas. Kaip spauda gali jungti ir vienyti, skleisti idėjas, drąsinti ir žadinti, jeigu ji ignoruojama, neskaitoma?

Kai prieš Pirmąjį pasaulinį karą lietuviai pradėjo gausiau emigruoti į Ameriką, daugelis jų

taip pat neturėjo savo tautinės tapatybės sąvokos. Jie buvo laikomi ir rusais, ir lenkais — galima sakyti, kad jie buvo žmonės be tautybės. Jeigu tie tūkstančiai neišnyko be ženklo šiame milžiniškame krašte, tai tik lietuviškų parapijų ir sava kalba spaudos nuopelnas. Skaitydami lietuvišką spaudą, jie suprato tautinės tapatybės svarbą, pamilo tolimąją, už Atlanto pasilikusią, tėvynę, ir kai reikalingas iškilo, skubėjo jai į pagalbą. Tauta jau tuomet niekam nebuvo abstrakti sąvoka. Tačiau tautybė daugelio pasamonėje buvo sinonimas lietuvių kalbai, o kalbą puoselėti galėjo tik lietuviška spauda.

Jeigu per 22 nepriklausomybės metus Lietuvoje buvo padaryta tokia milžiniška pažanga visose gyvenimo srityse, reikėjo žmones šviesti, mokyti, auklėti — pradedant ūkininkavimu, baigiant aukštojo mokslo institucijomis.

Efektiviausias švietimo būdas, greičiausiai laiku galėjęs pasiekti daugiausia krašto gyventojų, buvo spauda. Gausi spauda yra tikriausias tautinės gyvybės irodymas. Buvęs Draugo dienraščio redaktorius Leonhardas Šimutis, iš Čikagos su lietuvišiais ekskursantais, sportininkais ir organizacijų atstovais 1935 metais nuvykęs į Lietuvą dalyvauti pirmajame Pasaulio lietuvių kongrese, rugsėjo 3 dieną per Kauno radiją pasakė: „Jei jau kada laikraštį nebepajėgsime išleisti, tai žinokite, kad merdėjame skaudžia tautine mirtimi“.

Šiandien tikime, kad užsienio lietuvių spauda jaučia pavojų savo gyvybei. Jeigu ji išnyks, netrukus ir lietuviams švietimo kraštuose gresia ta, Leonardo Šimučio pranašauta, skaudi tautinė mirtis. Tiesa, mūsų tėvynėje periodinių ir neperiodinių leidinių — kaip grybų lietingą rudenį. Turbūt retas užsienio lietuvis yra tuos šimtus laikraštį skaityti arba net matęs. Tačiau iš daugiau pažįstamos spaudos, kuri mus čia pasiekia ir kurią turime progos skaityti, galime pajusti kažkokį trūkumą... Koks tas trūkumas, dar sunku apibrėžti, bet jis sukelia tamsų nujautimą, grėsmingą nerimą...

Mes žinome, kad spausdintas žodis tik tuomet galingas, jeigu jis, laisvas, nepriverstas kam nors tarnauti, paklusti. Jis dūsta, painiojamas į propagandos ar melo pinkles. Kai spausdintu žodžiu skaitytojas negali tikėti ir pasitikėti, toks žodis yra bevertis.

Vasario 16-oji mums, kituose pasaulio kraštuose, ir tėvynėje gyvenantiems lietuviams, visuomet teikė viltį, kad Lietuva vėl sulauks laisvės. Neseniai teko išgirsti pasisakymą, jog Vasario 16-ąją švenčia tik seni, pripratę rengti minėjimus, kad galėtų apverkti „senus gerus laikus“. Daug modernesnė šventė — Kovo 11-oji. Nors tie žodžiai galbūt juokais pasakyti, bet jie niekuomet neturėtų išsprūsti iš lietuvių lūpų. Be Vasario 16-osios nebūtume turėję nei Kovo 11-osios! Turime tikėti, kad, kol pasaulyje bus bent saujelė lietuvių, jie švęs ir Vasario 16-osios, ir Kovo 11-osios šventę. Taip pat turime tikėti, kad lietuvių tautinės tapatybės išlikimas didžia dalimi priklauso ir rišasi su lietuviška spauda. Kol pajėgsime leisti ir skaityti spausdintą laisvą lietuvišką žodį, niekas mūsų nenugalės, niekas nenuautins!

Atgimimo pradžia — vienas iš pirmųjų susibūrimų Lietuvoje; Katedros aikštėje, Vilniuje, 1988 m. birželio 26 d. susirinko 20,000 žmonių.

Gedimino Stančiaus (Klaipėda) nuotrauka

Šiame numeryje:

Nepriklausomybės šventėms • Lietuvos krikščionys demokratai kryžkelėse • Bernardo Brazdžionio eilėraščiai • JAV LB Kultūros tarybos surengtas koncertas Čikagoje • Parodos Detroite ir Los Angeles

(Tęsinys atei nantį
šeštadileni)

Bernardas Brazdžionis

TEKA UPĖS

*Pamąstymai ant nebesančių
gimtųjų namų slenkščio*

TEKA UPĖS

Teka upės nuo natangų, sėlių, prūsų
I praamžių tolimas, gilias gelmes,
Teka dienos mūsų nebe mūsų,
Nutekėsime su jomis istorijon ir mes.

Su jomis istorijon ramiai nuplaukia
Daug šviesių ir daug juodųjų debesų,
Iš kur protėvių senųjų vėlės atsišaukia,
Kur palaidotas ir tu ir aš dar tębesu,

Kur ir mūsų prisikėlimo sunkūs metai
Tūno tūkstančius analų, o kiti
Tartum bankų seifuose opalai ir agatai,
Tartum akmenys archeologų dar neiškasti.

Teka upės — ilgos, plačios, gilios, tyros,
Jų visų joks Kolupaila nesurinks, nesuskaičiuos,
Teka upės — padermės ilgės gyvybės eleksyras,
Teka upės, o mes maudomės jose, tartum vaikai svečiuos.

NAKTIES OAZĖ

Aš naktį nesapnuoju nieko, kas primintų
Man kasdienybę, paliktą sapnuot dienom,
Kurios sinoptikų sensacijomis minta:
Apiplėšimais, apvogimais, meilėm kruvinom.

Aš nesapnuoju nieko, kas tenai paliko
Matytą tikrą ir matytą TV ekrane,
Kas einantį tave iš užu kampo tyko,
Ir kuo gyvena pop-ir post-marga minia.

Aš nesapnuoju kaip japonų Kobe žemė dreba,
Ar potvynis Los Angeles užtvino priemiesčių gatves,
Ir kad iš mūsų Lietuvos jau viso labo
Tik laidotuvių biurui kelia vestuves.

Kokia graži, linkama sapnų tikrovė
Senom vilstis ir jos augintiniais jaunais,
Ji iš tikrovės mus visus išrovė
Ir neša aviacijų aukštų sparnais
I didelę manifestaciją, apvainikuotą,
Kur niekas mažo vabalėlio nenuskausa,
I neregėtą, negirdėtą, nežadėtą puotą,
I tyro oro šventę, tartum po lietaus;

Kur debesys lietuvių pritvinkę nebevaikšto,
Kur auga šaknimis i šimtmečius įaugę ąžuolai,
Dienų šiltadaržy gėlių lystos kur laisto
Gerieji žmonės, o ne sapno pagimdyti angelai.

KIEK ŽEMĖS, KIEK SAULĖS

Kiek žemės, kiek saulės man, Dieve, davei,
Kiek sodo, ir koks stebuklingas!
Ir šneka gyvybės upelis guviai...
Kiek, Dieve, esu Tau skolingas

Už medį, kaip brolių, už žiedą gėlės,
Už tūkstantį žemės stebuklų,
Kada Tau žmogus atiduoti galės
Nors nušimti mažą, nors kuklų?

Kiek kartų Tavęs nesu taręs žodžių,
Iš Tavo malonės man duotu,
Miškuos paukštelius kai Tau giedant girdžiu
Linksmųjų pavasario puotų!

Kiek, Dieve, davei, nepasakęs „Gražink!“,
Dienų, o kiek mėnesių, metų?
O medžiai vaiduokliai ilgnyn ir ilgnyn
Šėklį ant kelio man meta.

NEPAKARTOJAMAS MOTYVAS

Pilnas pasaulis pragyduosiu paukščiu,
Žemė pavasario džiaugsmo pilna,
Kaip, mylimoji, tave aš bešaukčiau,
Tu man vienintelė, tu man viena.

Debesys uždengė tau Dievo dangų,
O po nakties vėl sugrįžo diena,
To, mylimoji, žvalgeisi po langų,
Tu man vienintelė, tu man viena.

Tūkstančius mylių skaudžiai atitolus,
Buvo širdis man vilties kupina,
Vėl, mylimoji, auga meilės atolas,
Tu man vienintelė, tu man viena.

Vel aš kartoju tą seną motyvą:
Buvo, yra ir jo bus negana,
Tartum giesmėj per mišparų votyvą,
Tu man vienintelė, tu man viena.

MES VISI

Mes visi išvartę iš rojus —
Mes ir jūs, jie ir jos, aš ir tu,
Ir nežinome savo rytojaus,
Nors ir stovim nuo jo neatstu.

Nors ir jaučiame vaisiaus saldumą,
Nors ir girdim, ką šnabžda žaltys,
Nors ir matom, tarytum per dūmą,
Ko kiti gal aiškiau nematys.

Mes visi vieno žemės egzodo,
Statę, gerbę, nuvertę status,
Pasigendame iškirto sodo
Ir ko nieko daugiau nebebus.

ATRAMA

Kas davė kasdienės tau duonos,
Škausmę imaišytos, liūdnos,
Kaip motinos daržo aguonos
Kad dienos žėruot pelenuos?

Kas akmenis rinko nuo tako,
Tau einant naktim ir dienom,
Kely atsiremti ko teko,
Pūliuojant žaidžom kruvinom?

Kas vedė paėmęs už rankos
Per lietuvių prieš vėją tave,
Kad įmestas upėn ir menkas
Nenuplauktų tu su arove?

NEBŪTINAI

Nebūtinai nebūtinai kad kalba jie be žodžių,
Neregiai nebūtinai kad jie nemato
Smulkių dulkių arba saulės suodžių,
Ar šventėlių ar didžiųjų šviesių abatų.

Tikintys nebūtinai jie tiki dangų,
Arba Dievą arba angelų gausybę,
Ir nebūtinai turtuolis perka daiktą brangų,
Elgetos taip pat šios žemės lobių išikibę.

Imperatoriai nebūtinai valstybes valdo,
Ir išminčiai išmintį nebūtinai mum barsto,
Admiralai plauko ne laivais, o geldom,
O visiems visiems pakanka vieno — karsto.

Šių metų vasario 2 dieną poetas Bernardas Brazdžionis
šventė 88-ąjį gimtadienį.

Jono Česnavičiaus nuotrauka (Kaunas)

IR ČIA, IR TEN

Gal tau praeis gyvenimas, kaip sapnas šiurpulingas,
Grazus ar negrazus, kurio pakankamai paragavai,
Ir kai visa dienų procesija bus iš akių tau dingus,
Tik pėdsakai paliks kely, kaip apversti laivai.

Ten tau nereiks nei gintis, nei prisipažinti,
Išsižadėti, teisintis, sakyti „taip“ ar „ne“,
Ne tik už darbą, žodį, už nepasakytą mintį,
Nubudęs ko tu džiūgavai ir ko verkei sapne.

Ten visa tau bus atskleista, ten visa tu regėsi
Tartum kompiuterio spalvotam ekrane,
Kur eita, duota, imta, būta, ar vienam ar dviem,
Ar su savaisiais ar su svetimų marga minia.

Bus buhalterija visa smulkiausiai suskaityta,
Norom ką padarei ir ko nenoromis nepadarei,
Kaip dėjai sienon tu kiekvieną namo plytą,
Sau — sandariai, ne sau — nesandariai.

Ten visa bus kitaip, svarstyklėmis kitom pasverta,
Ir tavo džiaugsmas, ir kitų ir skausmas, ir kančia,
Deja, kas rinkta, saugota, nė gražio gal neverta,
Ir dulke bus menka tiktai, kas kalnas buvo čia.

PO ŽEMĖS DREBĖJIMO

Ne visi mes gulim po griuvėsiais,
Ne visi išėjom iš urvų,
Ne visi mes džiaugiamės galėsią
Lobit iš idealų negyvų.

Ne visi mes meldžiamės šėšeliams,
Ne visi pilaitės aukštas rės
Ir ne visos upės seklūs sieliams,
Plaukiantiems i nuomaro marias.

Ne visi praradę žadą žadam
Grįžt laimėtojais kitais keliais,
I tribūnas iškilnių paradam
Ne visi visus beįsileis.

Ne visi jau tikim, kuo tikėjom.
Vakar dieną, jos kelių tąsa,
Jos gelėm, jos švenčių orchidėjom
Žydi mūsų žemė ne visa.

JŪRA IR VĖJAS

Baltosios bangos
Bėgo ir bėgo ir dingo,
Vydamos vakaro vėją,
Alkano debesio luotas
Aukštybėse sminga.

Vėjas, iš jūros pabėgęs Orfėjas,
Pas moteris jaunas nuėjęs,
Išdykusias smilgas,
Velniūkščių pasėtas,
Ravėja.

Mėnuo tik vienas
Nieko nedaro,
Bijo jis saulės
Radaro,
Bijo sietyno žvaigždžių
Nakčiai labai pamaldžių.

Vėjas i vandenį gilų
Ibrides nutilo nutilo.

Per naktį nerimusi jūra
Nurimo,
Ir aš nebeieškau
Jai rimo.

Ir padėdu plunksną i šalį,
Ir žodžiai sustingsta išalę
I vakaro užmirštą mintį
Jau kito poeto iminti.

NEBAIGTA GIESMĖ

Kasdieną mokausi gyventi iš naujo,
Ir vis man rodos, kažką pamirštu,
Ką sužinau ir ką nesu sugniaužęs saujoj,
Ką rytą, Viešpatie, parodei man pirštu.

Kasdien taupydamas, ką vakar kaip relikta,
Neįkainojama, ilgai ieškojęs, igijau,
Žinau, kažkas ištars: „Arkadiją palik ta...“
Paliksiu. Tik maldauju, ne tuojau.

Ne tuoj, po truputį ir pamažu, iš lėto,
Praeidamas pro šalį, Dieve, pasakyk,
Tu, Daržininke to gražaus šiltadaržio, gelėto,
„Dar ne dabar, dar ne rytą, dar kitąsyk“.

Dar ne dabar, per patį tą rudens dienų šviesumą,
Kai dar tokia graži mažų minučių eisenos žaismė,
Taip šventa, tartum Pakylėjimo metu per Sumą,
Taip skamba nebaigta garbės giesmė.

***

Neskubėkit, bėgančios minutės,
„Amžinybės laikrodžio sparnais...“
Mes dar norim būti, norim būt po
Šiuo dangum, it Viešpaties delnais.

Neskubėkit, bėgančios sekundės,
Nešamos gyvenimo bangų,
Kai pasaulis vis neliauja gundęs:
„Kiek dar grožio už žiemos langų!..“

Neskubėkit... o tie metai bėga
Čia gegužio pievom, čia rudens
Derliaus dirvom. O nuleidus sniegą
Vėl gyvybės daigas tau pasivaids.

Neskubėkit...

Bernardas Brazdžionis
1993, vasario 2.

Apie meną ir politiką

JAV LB Kultūros tarybos suruoštas koncertas Čikagoje

LORETA
VENCLAUSKIENĖ

Jeigu muzikos menas grynas, o politika tauri, abi sritis galima savu būdu sugretinti, nes jos siekia tiesos ir tik jai tarnauja. Žinoma, muzikos kūrybos ir atlikimo srityje tekstų kalbėti apie meninę tiesą. Tuo tarpu gyvenime teisybės ir neteisybės politikoje tartum visi gerai pažįstame. Ypač tie, kurie savo likimu patyrė daugybę išsigimusios prievartos „kompozicijų“.

Vasario 11 dienos koncerte Čikagoje, Jaunimo centro didžiojoje salėje, politikos ir muzikos atlikimo išgyvenimų ribos buvo visiškai tiksliai ir apibrėžtos. Salę pripildė ne tik todėl, kad norėjo išgirsti, beje, puikiai *Draugo* išreklamuotus, artistus. Žmonės susirinko pasirodyti dar nepamiršę asmenų, labiausiai nusipelnusių atstautant Lietuvos nepriklausomybę. Turbūt buvo ir tokių, kurie šiam koncerto momentui nepirė, bet po profesoriaus Vytauto Landsbergio paskambinto M. K. Čiurlionio Ekspromto (fis-moll), vis tiek atsistojo garsiai plojo. Politika yra politika.

O profesorius grojo keistokai: žaismingai liūdna, įsėgą skelbiančių varpų lėtu gaudimu — garsiai, skausmingai. Kitą dieną maniau supratusi, kodėl atvykęs jais būtent šitaip su mumis pasisveikino. ALTO suorganizuotame Vasario 16-osios minėjime išgirdau Landsbergio-politiko tiesą apie Lietuvos valstybės tariamą spindesį ir tikrą skurdą, kylantį galgi ne tik dėl kokio nors lietuviško naivumo.

LB Kultūros tarybos renginyje vasario 11 dieną dalyvavo profesionalūs atlikėjai. Ne tik įžymūs, karjeros laiptais aukštai įkopusi basbaritonas Arnoldas Voketaitis. Kiti šio pasirodymo dalyviai — amžiumi jaunesni, bet, kaip skelbė programėlė, taip pat siekia rimto artistinio pripažinimo.

Atvykę studijuoti atlikimo meno De Paul universitete, jaunieji pianistai iš Lietuvos — Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Rokas Zubovas — praėjusiais metais jau įsigijo bakalauro (Sonata) ir magistro (Rokas) laipsnius. Jaunoji pora keletą kartų skambino Balzako Lietuvių kultūros muziejaus salėje. Prisimenu teigiamus atlikimo bruožus: Sonatai grojant — gražų garsų spalvos išgavimą ir Roko artistinę ištvėrmę bei puikią pianistinę techniką.

Lijana Kopūstaitė dainuoja JAV LB Kultūros tarybos suruošame koncerte vasario 11 dieną Jaunimo centre, Čikagoje.

...Arnoldas Voketaitis ne tik dainuoja, bet ir vaidina.

Jono Kuprio nuotraukos

Ypatingos pianistinės konkurencijos sąlygomis JAV nelengva patekti į žymiausių koncertinių salių sceną, tačiau abiejų pianistų pasirodymas vasario 11 dienos koncerte byloja apie tokio pobūdžio pastangas. 19-ojo šimtmečio lenkų kompozitoriaus romantiko Frederico Chopino *Balade f-moll*, op. 52 Sonata Zubovienė paskambino muzikaliai ir gerai techniškai. Pabrėždama lyrišką kūrinių pusę,

ji išlaikė formos vientisumą, buvo susikaupusi ir grojo su didesniu nei anksčiau pasitikėjimu.

Rokas Zubovas pasirinko vokiečių romantiko Johannes Brahms'o *Pjeses fortepionui* (Klavierstücke) op. 119; muziką, kurią — kaip kartais sakoma, ne dėl techniško atlikimo pusio, o dėl Brahms'o muzikos dvasinio garsų pasaulio trapumo, išraiškos atspalvių rafinotumo — lei-

džiama skambinti tik subrendusiam pianistui. Rokas Zubovas grojo gerai, labai gerai, tartum šilčiau, atviriau. Tačiau ateityje praverstų dar gilesnės interpretacinės įtampos siekimas, įvairių nuotaikų akimirks pateikiant kaip savitą derinį bramsiškai šiaurietiško santūrumo ir netikėtos romantinės išpažinties. Abu pianistai pasirodė padarę aiškia kūrinių pažangą.

Dainininkė Lijana Kopūstaitė į Čikagą atvyko nelabai seniai, maždaug prieš metus. Ji turi stiprų, gražų ir spalvingą balsą. Profesinis pasiruošimas gerai įvertintas tarptautiniuose konkursuose: Moldavijoje 1989 metais laimėta 2-oji vieta, Atėnuose, Maria Callas varžybose 1991 metais — 4-oji premija, etc. Taip pat yra debutavusi kaip solistė Vilniaus Operos ir baleto teatre. Gera pradžia, kaip sakoma, yra pusė darbo. Kita „pusė“ dar prieš akis: atkaklios pastangos siekti sutartųjų dainuotojos operos scenoje, būtinybė ruošti rečitalius, plėsti repertuarą, nuolatines gludinti vokalinę ir artistinę techniką. Iš pastarosios pusės aptariamame koncerte Lijana Kopūstaitė pasirodė neblogai. Tačiau Rozinos arijoje iš Gioachino Rossini operos „Sevilijos kirpėjas“ pasitaikė keletas vokalinės technikos nesklaidumų, pageidautinas būtų buvęs ir greitesnis muzikos tempo. O kituose dviejose kūriniuose — Dalios arijoje iš Balio Dvariono to paties pavadinimo operos ir, toliau prašymu,

Tauros Underienės paroda Detroite

Šių metų kovo 18 ir 19 dienomis Dievo Apvaizdos parapijos kultūriniam centre Detroite Sendraugiai ateitininkai rengia Tauros Underienės akvarelių meno parodą. Parodos atidarymas bus šeštadienį, kovo 18 dieną, 7:30 v.v. Paroda tęsis sekmadienį, kovo 19 d. nuo 10 val. ryto iki 12:30 val. po pietų.

Taura baigė dailiojo meno studijas Wayne state universitete 1980 metais. Pagrindinė studijų sritis buvo akvarelė. Po studijų 10 metų dėmesį skyrė Montessori auklėjimui, lietuviškiems reikalams, ir šeimai. Prieš ketverius metus vėl pamažiau grįžo prie meno. Jos akvarelių technika ne-tradicinė: formos dažnai miniatiūrinės, spalvos gili, paveikslai — abstraktai ir suabstraktintos temos. Per pastaruosius metus Tauros darbai buvo eksponuojami Čikagoje ir Detroite priemiestyje Royal Oak.

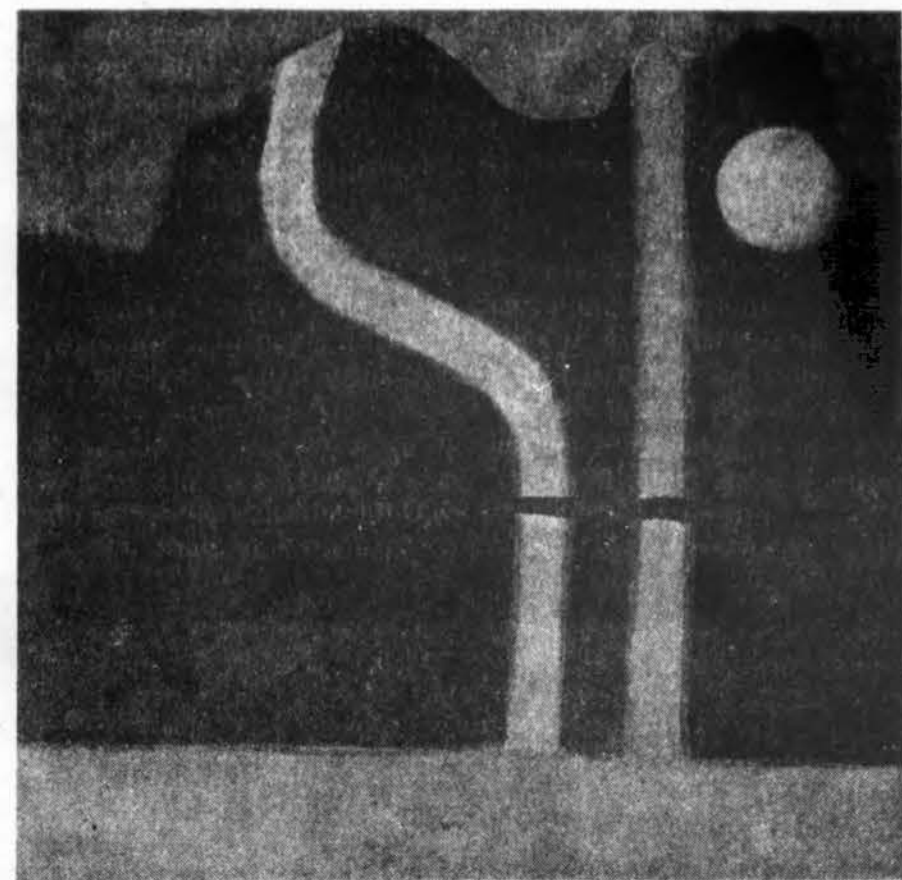
Detroito ir apylinkių visuomenė nuoširdžiai kviečiama pamatyti Tauros ankstyvesnius ir vėliausius darbus kovo 18-19 dienomis.

Detroito Sendraugiai ateitininkų valdyba

papildomai atliktoje Franz Schubert'o dainoje — didesnio kūrybos stilių skirtumo pajautimo. Suprantama, kad ne visuomet pavyksta tai pasiekti, tačiau ateityje, manau, apie Lijaną Kopūstaitę dar ne kartą išgirsime. Tuo tarpu ji mielai dainuoja proginiuose lietuvių renginiuose, ir dažnai labai sėkmingai. Lijana Kopūstaitė akompanavo Gintę Čepinskaitę, jauna pianistė, šiuo metu Lietuvos Muzikos akademijoje tęsianti magistratūros studijas kaip solistė. Ji akompanuoja kažkaip švelniai, bet stilingai.

Karaliaus Pilypo Rečitatyvas ir arija iš Giuseppe Verdi operos „Don Carlo“ buvo šio koncerto viršūnė, sukėlusi plojimų audrą ir išprašiusi virš programos padainuoti Mefisto Serenadą iš Charles Gounod operos „Faustas“. Atlikėjas — basbaritonas Arnoldas Voketaitis, jam puikiai akompanavo pianistas Manigirdas Motekaitis. Abu kūriniai buvo dainuojami originalo kalbomis. Artistinę dainininko prigimtį nejučiomis čia norisi palyginti su Boriso Šaliapino talento savybėmis — kada tartum susiliejavo vokalo ir dramatinės aktorijos jėgos, kai balso stygos paklūsta ypatingai meninei intuičiai ir dainavimo meistriskumas pasiekia tokį laipsnį, kad išnyksta ribos tarp dviejų skirtingų taisyklių — meno ir gyvenimo.

Kadaise ganto suteikė Arnoldui Voketaičiui malonų, bet ne griausmingą balsą, kurį dainininkas išvystė, pavertė išto-

Taura Underienė

Tiesa, 1995
Akvarelė, 7" x 7"

Parodos Kalifornijoje

Daugialypės moterys

Palos Verdes, Kalifornija, didžiuliam prekybos telkinyje yra „The Artist's Studio“ galerija. Čia nuo sausio 9 iki vasario 19 dienos buvo rodomos Jurgio Šapkaus naujausios skulptūros.

Kažkada sėkmingai, kad kurčias ar apkurtes aktorius vaidinimą kala iš tylos ledo. Panašiai ir skulptorius savo kūrybinį gestą iškala ar nulipdo iš tylinčios medžiagos gabalo. Ir jei skulptoriaus tema yra nuoga moteris, toks kūnu virtęs tylus kūrinys niekad netyli. Jis prasmingai šneka moters laikysena.

Jurgio Šapkaus eksponuojamos „Daugialypės moterys“ (Multifaceted women) yra nulipdytos iš deginto šviesaus molio, su įvairių pozų išraiška. Kiekvienoje figūroje įamžintas būsenos judesys: melancholijos, nekantrumo, veiksmo, susimastymo, apskaičiavimo (reckoning), atvan-

bulintu instrumentu. Solistas jau jėgą amerikiečių operinio meno istorijai, tačiau liko savas ir mūsiškių tarpe. Iš to gal nedarykime išvadų apie jau tartum vykstantį kokį nors kultūrų, ar kartų, „susiliejamą“. Geriau pagalvokime, kaip susikurti keletą naujų tokio koncertinio gyvenimo tradicijų, kurios sudomintų išsisklaidžiusią, bet kūrybingą amerikietišką lietuvių kartą.

Naujoji JAV LB Kultūros taryba, atrodo, to siekia. Pirmiausia, bandydama pati susipažinti su nebe egzodo, o įprastinės emigracinės visuomenės kultūrinės veiklos galimybėmis. Sėkmingai pradėjus, palinkėjime jai tolesnio išradimo ir energijos.

gos... Kas būdinga, kai kurios kūno dalys atpjautos viena nuo kitos: per juosmenį, atskirai galva, ranka, koja. Šitoks nuogalių demontavimas sukelia nuostabą su abejone (kaip čia dabar?!), na, ir mintį, kad žmogaus visuma yra dalių dalelių suma. Tarp kitko, kalifornietiško žemės drebjimo atveju, dekonstruota skulptūra jau iš anksto yra suskaldyta — ne stichiškai, o meniškai.

Jurgi Šapką palankiai aprašo sausio-vasario mėnesio numeryje žurnalas *Palos Verdes Style*. Iškelia jo energiją, drąsą, tiesumą.

Šviečia lietuvių dvasia

„Nepriklausoma unikalia lietuvių dvasia šviečia Ilonos Brazdžionis-Kerr paveiksli, savitu reljefu atlikti, parodantys folklorą, dvasingumą ir etninę pasaulį“.

Šitaip su dailininke supažindina Pietų Kalifornijos mėnesinis leidinys *Art Scene* sausio numeryje, čia pat pridėta jos kūrinių „Ruduo“ nedidelė nuotrauka. Proga ypatinga —

Ilonos 28 kūrinių paroda buvo atidaryta sausio 21 dieną drauge su Rebecca Levy, Daniela Romero ir Dace Leilausis darbais žinomoje Courtright galerijoje (310 North Mansfield, Los Angeles, CA — telefono nuo 12 iki 5). Vyks iki kovo 10 dienos. Džiugu, kad Ilona Brazdžionis-Kerr šiuo sunkiu dailės paklausai laikotarpiu, išnaudoja įvairias galimybes rodyti savo dmesio vertus darbus, kuriuos nuo kitų skirtingų stiliumi. Ir nusivylimai nepakerta jos sparnų.

Pranas Visvydas

Koncerto metu: JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė Alė Kėžėlienė, JAV Lietuvių Bendruomenės pirmininkė

Regina Narušienė su profesorium Vytautu Landsbergiu, skambinusi koncerto programoje.

Jono Kuprio nuotrauka

Po koncerto Jaunimo centro scenoje: profesorius Vytautas Landsbergis, akompaniatorius Manigirdas Motekaitis, pianistai Rokas Zubovas ir Sonata

Deveikytė-Zubovienė, akompaniatorė Gintė Čepinskaitė, solistai Lijana Kopūstaitė ir Arnoldas Voketaitis.

Jono Kuprio nuotrauka